

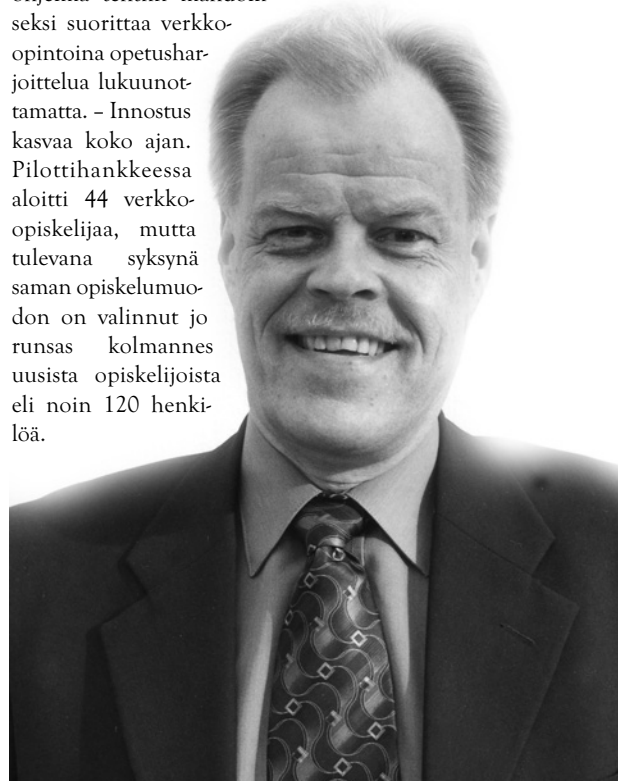
HAMK:n ammatillisen opettajakorkeakoulun johtaja Olli Luukkainen:

”Millä tavalla ammatillisessa koulutuksessa turvataan lähivuosina tasa-arvoinen oppimismahdollisuus maan kaikissa osissa?”

Hämeen ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun johtaja, kasvatustieteen tohtori Olli Luukkainen on huolissaan ammatillisessa peruskoulutuksessa työskentelevien opettajien riittävydestä viiden lähivuoden aikana tapahtuvan eläköitymisen jälkeen. Hänen huoltaan lisää kelpoisuutta vailla olevien opettajien määrä samassa ammattiryhmässä.

– Kun maassa tapahtuu voimakkaita muuttoliikkeitä kasvu- ja oppimiskeskuksiin samalla, kun kouluverkot muuttuvat rajusti ja ikäluokat pienenevät, millä tavalla voidaan turvata tasa-arvoinen oppimismahdollisuus maan kaikissa osissa?

Olli Luukkainen on toiminut elokuusta 2004 HAMK:n ammatillisen opettajakorkeakoulun johtajana. Talossa aloitettiin viime syksynä urauurtava hanke, kun opettajien koulutusohjelma tehtiin mahdolliseksi suorittaa verkko-opintoina opetusharjoittelua lukuunottamatta. – Innostus kasvaa koko ajan. Pilottihankeessa aloitti 44 verkko-opiskelijaa, mutta tulevana syksynä saman opiskelumoodon on valinnut jo runsas kolmannes uusista opiskelijoista eli noin 120 henkilöä.

Luukkainen on valmistunut luokanopettajaksi keväällä 1980. Hän on työskennellyt erilaisissa opettajankoulutus-tehtävissä yli 20 vuoden ajan. 1990-luvun loppupuolella hän siirtyi Hämeenlinnan normaalikoulun rehtorin tehtävistä opetushallitukseen vetämään siihen asti laajinta Suomessa toteutettua opettajankoulutuksen ennakointihanketta (OPEPRO).

Luukkainen rekrytoitiin Kuntaliiton Opetus- ja kulttuuriryksikköön erityisasiantuntijaksi 2000-luvun alussa. Hänen vastuualueenaan olivat opetus-alaa koskevat opettajien perus- ja täydennyskoulutuskysymykset. Kiinnostus opetustyön kehittämistä kohtaan johti lopulta väitöskirjan valmistumiseen keväällä 2004.

- OPEPRO-hankkeessa ennakoitiin opettajatarpeita sekä peruskoulun, lukion että ammatillisen koulutuksen osalta. Työhön sisältyi myös aikuiskoulutuksen näkökulma. Samalla pyrittiin arvioimaan myös koulutussisällöllisiä tarpeita perus- ja täydennyskoulutuksen osalta, Luukkainen kertoo.

Hankkeen tähtäin oli vuodessa 2010. OPEPRO:n jälkeen ilmestyneet opettajatarvetyöryhmän muistiot ja opetushallituksen selvitykset ovat olleet kyseisen hankkeen tulosten kanssa samansuuntaisia ja toisiaan tukevia. Opettajankoulutusta onkin tällä vuosikymmenellä pyritty nostamaan sekä määrällisesti että laadullisesti.

Luukkaista huolestuttaa, että ammatillisessa peruskoulutuksessa on tällä hetkellä 90-luvun lopun tapaan noin neljäsosa opettajista kelpoisuutta vailla olevia. Luonnonvara-alalla tilanne näyttää entistäkin huonommalta.

- Viiden lähivuoden aikana tapahtuu ammattiryhmässä suuri eläköityminen. Tekniikan ja liikenteen alan opettajat ovat keskimääräistä iäkkäämpiä ja eläköityminen siellä on vieläkin mittaavampaa. Löytyykö heidän tilalleen riittävästi uusia opettajia?

Suorittavan työn pako ja osaamisen haasteet

Luukkainen pitää tilannetta vaikeimpana maan reuna-alueilla, Itä-Suomessa, Kainuussa ja Pohjois-Suomessa. Tähän asti näillä alueilla on vallinnut opettajien pätevyden näkökulmasta eteläistä Suomea parempi tilanne. Kasvu- ja osaamiskeskusten veto-voima ulottuu luonnollisesti myös päteviin ammatillisiin opettajiin.

- Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ongelma toistuu aaltoliikkeen tavoin. Aikuiskoulutuskeskuksissa on pätevien opettajien tarvetta pyritty kohentamaan erilaisilla projekteilla ja tukiohjelmilla, mutta näyttää siltä, että näin taloihin saatu nuorempi opettajajoukko hakeutuu ennen pitkää säännönmukaisesti joko ammattikorkeakouluihin tai ammatilliseen peruskoulutukseen.

- Näistä asioista puhuttaessa täytyy ottaa kuitenkin huomioon, että muodollista kelpoisuutta vailla olevien opettajien määrään tilastoissa vaikuttavat aina myös oppilaitoksissa sijaisina toimivat henkilöt.

Luukkaisen mielestä ammatillisen opettajankoulutuksen määriä tulisi hienoisesti nostaa nykyistä tasoa suuremmiksi. Sen lisäksi on erittäin tärkeätä, että opettajatarvetta kuten myös opettajien täydennyskoulutuksen tarpeita tulee jatkuvasti seurata ja selvittää. Jos-

kus hankittu substanssiosaaminen ei nopeasti muuttuvassa maailmassa riitä enää pitkälle.

- Suomalainen kilpailutekijä on selkainen asiantuntijuus, jossa toistavasta tiedosta päästään uudistavaan tietoon. Tarvitsemme osaajia, jotka pystyvät ymmärtämään teoreettisesti, mitä käytännössä tehdään. Koulutuksen tulisi ohjata ihmisiä uudenlaisiin kombinaatioihin, sillä suoritettava työ näyttää pakenevan koko Euroopassa.

Luukkaisen väitöskirjatutkimuksessa opettajat esittivät mielipiteenään, että opettajan työssä tulisi lisätä yhteisöllisyyttä ja tekemistä yhdessä. Tämän lisäksi tulisi ottaa huomioon, että varsinkin aikuisopiskelijat ammatillisessa koulutuksessa hallitsevat monia työhön liittyviä asioita paremmin kuin opettaja.

- Oppimisympäristöt muuttuvat koko ajan, sillä oppimista tapahtuu hyvin paljon muuallakin kuin koulussa tai oppilaitoksessa. Kansainväliset ja kansalliset koulutuslinjaukset tai hallinnonalan kehittämissuunnitelmat kertovat vahvasti siitä, että meidän on tunnistettava ja tunnustettava myös muualta hankittu osaaminen.

Jotta oppilaitoksella olisi riittävän tiivis sidos ympäröivään yhteiskuntaan erilaisten ilmiöiden tunnistamiseksi ja analysoimiseksi, on vahvistettava yhteistyötä kotien ja kollegoiden lisäksi koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Kysymyksen tulevat erityisesti työelämän erilaiset kumppanit, mutta myös vaikkapa lääkärit, sosiaalityöntekijät ja perheyöntekijät. Opettajan asiantuntijuus ja toimintatapa muuttuvat verkostoituneiksi, jolloin hän kasvaa kollegiaaliseksi toimijaksi.

- Tämä murros tulee olemaan ehkä suurimpia alalla, sillä opettajan työ on mitä suurimmassa määrin asiantuntijaammatti.

Markku Tasala

- Amatillisen koulutuksen kaikilla tasoilla on kapeita spesiaalitehtäviä, jotka muuttuvat tieteenalalla tai ammattityössä tapahtuvien muutosten vuoksi. Näihin tehtäviin kouluttaminen veisi meiltä vuosia, minkä vuoksi on välttämätöntä kääntyä yhä enemmän työelämän puoleen hakiessamme tällaista asiantuntijaa, Olli Luukkainen kuvailee tämän päivän koulutushaasteita.